

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (๒๕๔๕). **จารึกตำรายาวัดราชโอรสอารามราชวรวิหาร**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดนิทรรศการพิเศษเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๒. (๒๕๔๒). **ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กองประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (๒๕๕๐). จำนวนสถานพยาบาลประเภทไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ภาคเอกชน ปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๐. นนทบุรี: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- กองประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (๒๕๕๒). จำนวนผู้ประกอบโรคศิลปะที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๑. นนทบุรี: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- กรรณิการ์ พรหมเสาร์, (ผู้แปล). (๒๕๕๐). **การแพทย์พื้นบ้านกับการดูแลสุขภาพ**. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กลุ่มงานแผนและประเมินผล กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (๒๕๕๒). **ภาพรวมงานวิจัยของหน่วยงานในระยะเวลา ๕ ปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๑)**. นนทบุรี: กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. อัดสำเนา
- กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. (๒๕๔๘). **คู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเอกสารโบราณ**. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (๒๕๓๐). **การทำสมุดไทยและการเตรียมใบลาน**. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- กองควบคุมยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (online) [๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๒]; จาก http://wwwapp1.fda.moph.go.th/drug/zone_search/files/sea001_002.asp
- กองควบคุมยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (online) [๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๒]; จาก http://wwwapp1.fda.moph.go.th/drug/zone_search/files/sea001_004.asp

- กองควบคุมยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (online) [๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๒]; จาก http://www.app1.fda.moph.go.th/drug/zone_search/files/sea001_005.asp
- กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. (๒๕๓๐). **การพึ่งตนเอง ศักยภาพในการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพฯ: สภาคณาจารย์เพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (๒๕๕๑). **การจัดการความรู้เบื้องต้นเรื่องการสื่อสารชุมชน.** โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (๒๕๔๗). **ทิศทางและยุทธศาสตร์การสร้างและการจัดการองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทยและการแพทย์ทางเลือก.** ใน สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ประพจน์ เกตุรากาศ, (บก.). **ภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย ผลการศึกษาห้าประเด็นหลัก การประชุมวิชาการประจำปีการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทยและการแพทย์ทางเลือก.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์, หน้า ๓-๔๘.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (๒๕๔๗). **พลวัตสุขภาพกับการพึ่งตนเอง ภาคชนบท.** กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ประชาธิป กะทา. (๒๕๕๐). **สุขภาพปฐมภูมิ บริการปฐมภูมิ.** นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (๒๕๔๘). **ขับเคลื่อนวาระสุขภาพไทย.** กรุงเทพฯ: บริษัท สร้างสื่อ จำกัด.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ประชาธิป กะทา นิลุบล คุณวัฒน์ และสุภาภรณ์ แซ่ลิ้ม, (บก.). (๒๕๕๑). **บทคัดย่อผลงาน R2R ในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากงานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research) R2R: เสริมพลัง สร้างสรรค์ และพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (๒๕๓๕). **ระบบการแพทย์พื้นบ้านในชนบทไทย.** กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานการพัฒนาการแพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย กองแผนงานสาธารณสุข.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐. **สมุดภาพโคลงถ้ำตัดตน.**
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒. (๒๕๕๒). **ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ ๕ เล่ม ๑ - เล่ม ๒.**

คณะกรรมการพัฒนามาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ. (๒๕๕๑). **มาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ พุทธศักราช ๒๕๕๑.** นนทบุรี: สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.

คณะกรรมการแห่งชาติด้านยา. (๒๕๔๙). **บัญชียาจากสมุนไพร พ.ศ. ๒๕๔๙.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: ชุมชนุมนุสสรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ ๑๐. (๒๕๕๐). **แผน ๑๐ ยุทธศาสตร์สุขภาพพอเพียง: แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔.**

คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตกเจตนารมณื จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม สภาาร่างรัฐธรรมนูญ. **เจตนารมณืรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐.**

คมพล สุวรรณภูฏ. (๒๕๔๒). **การศึกษาและพัฒนากระบวนการชุมชนในด้านการเรียนรู้การแพทย์พื้นบ้านเพื่อการพึ่งตนเองด้านสาธารณสุขของชุมชน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

จรววยพร ศรีศัลักษณ์ สมพนธ์ ทศนิยม และคณะ. (บก.). (๒๕๕๒). **เรียนรู้จากบทเรียนของผู้ร่วมเส้นทาง: รวมบทคัดย่อผลงาน R2R เล่ม ๑ ในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากงานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research) R2R: เสริมพลัง สร้างสรรค์ และพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____ (๒๕๕๒). **เรียนรู้จากบทเรียนของผู้ร่วมเส้นทาง: รวมบทคัดย่อผลงาน R2R เล่ม ๒ ในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากงานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research) R2R: เสริมพลัง สร้างสรรค์ และพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. (๒๕๔๔). **สิทธิบัตร: แนวความคิดและบทวิเคราะห์.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์ เจริญ คัมภีร์ภาพ และบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์. (๒๕๔๖). **แนวคิดและข้อเสนอต่อการแก้ไขร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.** เอกสารประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ฯ.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์. (๒๕๕๑). **กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อการส่งเสริมการส่งออกและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และสมศักดิ์ ฎารานนท์. (๒๕๔๑). **มาตรการทางกฎหมายและนโยบายระหว่างประเทศในการบริหารจัดการทรัพยากรพันธุกรรมและการคุ้มครอง ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น**. นนทบุรี: มูลนิธิการแพทย์แผนไทยพัฒนา งบประมาณประจำปี ๒๕๔๑.
- จิราพร ลิ้มปานานนท์ รัชนี จันท์เกษ และสุรัตนา อำนวยผล. (๒๕๕๒). **การจัดการความรู้ยาไทยและยาจากสมุนไพรในโรงพยาบาลชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.
- จิราพร ลิ้มปานานนท์ สุรัตนา อำนวยผล รัชนี จันท์เกษ ประพจน์ เกตุรากาศ วีรพงษ์ เกรียงสินยศ และอรนุช มะลิลา. (๒๕๕๑). **การบูรณาการการแพทย์แผนไทย: ระบบยาไทยและยาจากสมุนไพรในสถานบริการสาธารณสุข**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจกรรมโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- จู จันท์แก้ว. (๒๕๓๖). **ตำราหมอปประจำครอบครัว พื้นฐานการดูแลรักษาและการนำไปใช้ที่เหมาะสม**. ชมรมสมุนไพรและสถานพยาบาล ต.แพรภหา อ.ควนขนุน จ.พัทลุง. (อัดสำเนา).
- ชัยนต์ พิเชียรสุนทร. (๒๕๔๔). **คำอธิบายตำราพระโอสถพระนารายณ์**. ฉบับเฉลิมพระเกียรติ ๓๒ พรรษามหาราชชา ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- ชาลีมาศ ต้นสุขเทพวิรวงศ์. (๒๕๕๒). **การสนับสนุนและจัดสรรงบประมาณพัฒนาระบบการแพทย์แผนไทยสำหรับกลุ่มผู้มีสิทธิหลักประกันสุขภาพ (UC) ปี ๒๕๕๐-๒๕๕๒**. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. อัดสำเนา.
- ชินกร โนรี. (๒๕๕๑). **การวางแผนความต้องการผู้ให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยของสถานบริการภาครัฐในทศวรรษหน้า (ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๖๐)**. ใน: สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ และประพจน์ เกตุรากาศ, (บก.). **การพัฒนากำลังคน ภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์. หน้า ๓-๔๘.
- ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) พระนคร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จารึกไว้ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ ฉบับสมบูรณ์**. (๒๕๐๕). กรุงเทพฯ: มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- ถวิล ชนะบุญ วีระ ทองเนตร. (๒๕๕๒). **ปลูกไม้ท้องถิ่น ฟื้นป่า สร้างคลังยาให้ชุมชน**. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.
- ธวัช ปุณโณทก. (๒๕๔๐). **วรรณคดีอีสาน: ความสัมพันธ์ของวรรณคดีล้านช้างและวรรณคดีไทย**. **วารสารวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**, หน้า ๖-๒๑.
- ธารา อ่อนชมจันทร์, (บก.). (๒๕๓๕). **ศักยภาพหมอฟันบ้านกับการสาธารณสุขมูลฐาน: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

- นพมาศ สุนทรเจริญนนท์ วิชิต เปาณิล สมภพ ประธานอุรารักษ์ และวารุณี สุนทรเจริญนนท์. (๒๕๔๙). การสร้างและจัดการองค์ความรู้ อนาคตการพัฒนาอุตสาหกรรมยาไทย. ใน สุวิทย์ วิบูลผล ประเสริฐ และ ประพจน์ เกตราภาค, (บก.). **การสร้างและจัดการองค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย**. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.
- นันทน อินทนนท์. (๒๕๔๖). ความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาและผลกระทบ ต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น. ใน จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์, (บก.). **สู่การปฏิรูป ฐานทรัพยากร**. โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ.
- นันทน อินทนนท์. (๒๕๕๐). **JTEPA สิทธิบัตรจุลชีพ กับม้าโทรจัน** ตอนที่ ๑, ๒ และ ๓. (online) [20 April 2009] (http://www.measwatch.org/autopage/show_all.php?t=20&page=25&d_id=&s_id=)
- นาคยา แทนนิล, (บก.). (๒๕๕๓). **รวมมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา อินเตอร์พรีน.
- บังอร ศรีพานิชกุลชัย นิรามัย ผางกระโทก จินตนา จุลทรรศน์ และกิตติศักดิ์ ศรีพานิชกุลชัย. (๒๕๕๐). **การปนเปื้อนของจุลินทรีย์ก่อโรคและโลหะหนักในยาแผนโบราณไทยที่ผลิตใน ๕ อำเภอ ของจังหวัดขอนแก่น**. KKU Res J. 12(4): Oct– Dec.
- บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ และเจษฎ์ โทณะวณิก. (๒๕๔๘). **การศึกษาเรื่องบทบาท/ทำที่ของไทยต่อการ คัดกรองภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อกรมเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ.
- บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์. (๒๕๔๘). **รายงานการศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย ด้านการพัฒนากฎหมายเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย**. นนทบุรี: สถาบัน สุขภาพวิถีไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- บุษยามาส สันธูประมา และเจนศิริ จันทร์ศิริ. (๒๕๓๘). **รายงานการวิจัยเรื่อง การดำรงอยู่และ การปรับตัวของการแพทย์พื้นบ้านในเขตเมืองเชียงใหม่**. สถาบันการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข.
- ประพจน์ เกตราภาค และรัชณี จันทร์เกษ, (บก.). (๒๕๕๐). **รายงานสถานการณ์การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๐**. กรุงเทพฯ: มณีสฟิล์ม.
- ประพจน์ เกตราภาค จิราพร ลีมปานานนท์ และรัชณี จันทร์เกษ, (บก.). (๒๕๕๑). **การบูรณาการ การแพทย์แผนไทย: สถานการณ์การให้บริการการแพทย์แผนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.

- ประพจน์ เกตตราภาค รัชณี จันทร์เกษ และอภิญญา ตันทวิวงศ์, (บก.). (๒๕๕๒). **สรุปรายงานมหกรรมสมุนไพรมหาชาติ ครั้งที่ ๕. พิมพ์ครั้งที่ ๑.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ประพจน์ เกตตราภาค และคณะ, (บก.). (๒๕๕๒). **เส้นทางสุขภาพวิถีไท.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- ประพจน์ เกตตราภาค. (๒๕๕๑). **การทบทวนสถานการณ์เพื่อนำสู่การร่างธรรมนูญสุขภาพมาตรา ๔๓(๗) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (๒๕๕๑). **ทิศทางแพทย์แผนไทยกับความอยู่รอดในระบบแข่งขันแบบเสรี. ใน วารสารโรงพยาบาลชุมชน ปีที่ ๑๐(๑); ๒๑-๒๖.**
- ปรีชา มิตรานนท์. (๒๕๕๐). **สถานการณ์สำรวจอนามัยและสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย. ใน ประพจน์ เกตตราภาค รัชณี จันทร์เกษ. (บก.). รายงานสถานการณ์การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๐. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: มโนสพิลล์.**
- ปัฐยวดี แจงเชื้อ ภราดร สามสูงเนิน และเสาวณีย์ กุลสมบุญ, (บก.). (๒๕๕๒). **ภูมิปัญญาพื้นบ้าน: ศักยภาพชุมชนชาวกาไทยในการคุ้มครองและใช้ประโยชน์เพื่อการดูแลสุขภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. นนทบุรี: กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.
- พชร ลิมป์จันทรา. (๒๕๕๐). **การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้กฎหมายของประเทศไทย เปรียบเทียบกับความตกลงระหว่างประเทศ. วิทยานิพนธ์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- พรทิพย์ เต็มวิเศษ, (บก.). (๒๕๕๒). **๒๐๐ ปี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท: พระกรณียกิจด้านการแพทย์แผนไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๔๓). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ. (ม.ป.ป.). **คุณค่าของตำราพระโอรสพระนารายณ์ในด้านประวัติศาสตร์ และสังคม. เอกสารอัดสำเนา.**
- _____. (ม.ป.ป.). **ลักษณะของหนังสือสมุดไทย. เอกสารอัดสำเนา.**
- พิศ แสนศักดิ์ และวิวัฒน์ ศรีวิชา. (๒๕๕๐). **โครงการการสังเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของหมอพื้นบ้าน ในการพัฒนาการวินิจฉัยและรักษาโรคแบบดั้งเดิมภาคอีสาน. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนวิจัยภาคเหนือ.**

เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ และคณะ. (๒๕๕๖). **ความพึงพอใจในกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่อการเตรียมความพร้อมเป็นนายทะเบียนจังหวัดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๖.** นนทบุรี: สถาบันการแพทย์แผนไทย. กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.

ภัทรพร ตั้งสุขฤทัย ปรีชา หนูทิม วราภรณ์ อ่าซ่าง และคณะ, (บก.). (๒๕๕๐). **รวมบทความของงานวิจัยด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร.** กรุงเทพฯ: สปีด กราฟฟิคเฮ้าส์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์. (๒๕๕๘). **เอกสารสอนชุดวิชาอารยธรรมมนุษย์.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มาลา สร้อยสำโรง กรรณิการิ ชมพุดรี และสิทธิพงษ์ ธานีตระกูล. (๒๕๕๒). **อยู่ไฟหลังคลอด.** กรุงเทพฯ: ปาปิรุสพับลิเคชั่น.

ยงยุทธ ตริณูชกร. (๒๕๕๒). **ชุดภูมิปัญญาวิถีไทยอีสาน ตำรับอาหารทะเล.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจกรรมโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ยงค์ศักดิ์ ต้นติปิฎก ปัทมาวดี กสิกรรม รุจิณาถ อรรถสิษฐ ปารณัฐ สุขสุทธิ และโอภาส เชษฐากุล. (๒๕๕๔). **การสังเคราะห์องค์ความรู้สู่การปฏิรูประบบสุขภาพ การพัฒนาระบบการแพทย์ทางเลือกในระบบสุขภาพไทย.** นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

ยงค์ศักดิ์ ต้นติปิฎก. (๒๕๕๘). **เครือข่ายหมอพื้นบ้านกับการเปิดพื้นที่ทางสังคมในระบบสุขภาพไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: ดีไซน์.

ยศ สันตสมบัติ. (๒๕๕๒). **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน.** เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.

ยิ่งยง เทาประเสริฐ พัชรา ก้อยชูสกุล และคณะ. (๒๕๕๓). **ทฤษฎีการแพทย์พื้นบ้านล้านนา (หมอมือง).** เชียงราย: ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย.

ยิ่งยง เทาประเสริฐ และคณะ. (๒๕๕๒). **การสังเคราะห์องค์ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้และการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาเอดส์ของชุมชนในจังหวัดเชียงราย: บทเรียนและประสบการณ์แก้ปัญหาเอดส์ของภาคเหนือตอนบน.** เชียงราย: ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน (ศวพบ.) สถาบันราชภัฏเชียงราย และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย.

ยิ่งยง เทาประเสริฐ และธรรมา อ่อนชมจันทร์, (บก.). (๒๕๓๓). **ศักยภาพของภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการดูแลสุขภาพชุมชน กรณีศึกษา: การรักษากระดูกหักของ “หมอมือง” และการดูแลครรภ์ของชาวอำเภอ จังหวัดเชียงราย.** เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย.

- ยิ่งยง เทาประเสริฐ, (บก.). (๒๕๔๒). **การแก้ไขปัญหาเอดส์โดยภูมิปัญญาหมอฟันบ้านล้านนา**.
กรุงเทพฯ: โครงการสหประชาชาติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ (UNAIDS).
- _____. (๒๕๔๖). **วิธีการดูแลรักษาสุขภาพในระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
เชียงใหม่: วนิตา เพรส.
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ สินธุ์ สโรบล กัญยานุช เทาประเสริฐ และกชกร ชินะวงศ์, (บก.). (๒๕๕๐). **กว่าจะเป็น...การแพทย์พื้นบ้านล้านนา**. เชียงใหม่: วนิตาการพิมพ์.
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. สุขภาพในมิติวัฒนธรรม. (ม.ป.ป.). ใน ธารา อ่อนชมจันทร์ สุพัตรา ศรีวณิชชากร และยิ่งยง เทาประเสริฐ, (บก.). **แนวคิดและประสบการณ์การจัดบริการสาธารณสุขในแนวคิดแบบองค์รวม**. ม.ป.ท., หน้า ๔๔-๕๐.
- รัชนี้ จันท์เกษ จีราพร ลี้มปานานนท์ ประพจน์ เกตตราภาค และคณะ. (๒๕๕๑). **การบูรณาการการแพทย์แผนไทย: บทบาทวัดกับการดูแลสุขภาพชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจกรรมโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- รัชนี้ จันท์เกษ ประพจน์ เกตตราภาค และจีราพร ลี้มปานานนท์. (๒๕๕๓). **สถานการณ์การบริการและกำลังคนผู้ใช้บริการแพทย์แผนไทยสถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ**. ใน ประพจน์ เกตตราภาค รัชนี้ จันท์เกษ, (บก.). **รายงานสถานการณ์การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์, หน้า ๒๕-๔๓.
- รัชนี้ จันท์เกษ วิชัย จันท์กิติวัฒน์ และประพจน์ เกตตราภาค. (๒๕๕๓). **สถานการณ์การใช้ยาไทยและยาจากสมุนไพรในระบบข้อมูล ๑๘ แห่งของสถานีอนามัยทั่วประเทศ**. ใน ประพจน์ เกตตราภาค รัชนี้ จันท์เกษ, (บก.). **รายงานสถานการณ์การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์, หน้า ๙๙-๑๑๓.
- รุจิณาถ อรรถสิทธิ์ สุวณีย์ กุลสมบูรณ์ รัชนี้ จันท์เกษ สุพัตรา สันทนานุการ และพจีกาญจน์ จิระเสถียรพงศ์. (๒๕๕๐). **สถานการณ์การจัดการความรู้และวิจัยภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพ**. ใน ประพจน์ เกตตราภาค รัชนี้ จันท์เกษ, (บก.). **รายงานสถานการณ์การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์แผนไทย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๐**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: มินัสฟิล์ม, หน้า ๑๒-๒๒.
- สือชัย ศรีเงินยวง และรุจิณาถ อรรถสิทธิ์, (บก.). (๒๕๓๕). **ศักยภาพหมอฟันบ้านกับการสาธารณสุขมูลฐาน: ภาพรวม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

- เลิศชาย ศิริชัย และอุดม หนูทอง. (๒๕๔๔). **การแพทย์พื้นบ้านภาคใต้กับบริบททางสังคมและกระบวนการรักษาผู้ป่วย**. เอกสารรายงานการวิจัยเสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เลิศชาย ศิริชัย. (๒๕๕๒). การดำรงอยู่ของโต๊ะปีแดในชุมชนมุสลิม ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์**. ๓ (๓): ธันวาคม ๒๕๕๒; ๒๓๙-๒๔๔.
- วงศ์สถิต นุ่มกุล. (๒๕๔๓). **กบยาอีสาน**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิมหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิชัย โชควิวัฒน์, (บก.แปล). (๒๕๕๑). **ลัทธินักพรตและการเยียวยาในอินเดียโบราณ ระบบการแพทย์ในพุทธอาราม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วิชัย โชควิวัฒน์. (๒๕๕๖). **นโยบายและทิศทางการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- วิจิต เปานิล. (๒๕๕๖). **พุทธกระบวนทัศน์เพื่อสุขภาพและการเยียวยาในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: แผนงานวิจัยปรัชญาวิทยาศาสตร์และกระบวนทัศน์สุขภาพสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วิธนา วิสเพ็ญ และคณะ. (๒๕๔๘). **ตำรายา วัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม เล่ม ๑**. มหาสารคาม: โครงการอนุรักษ์โบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีรพงษ์ เกรียงสินยศ. (๒๕๕๑). การส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในรายการบัญชียาจากสมุนไพร พ.ศ. ๒๕๔๙. ใน สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ และประพจน์ เกตุระกาศ, (บก.). **การพัฒนากำลังคนภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจกรรมโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- วีรพงษ์ เกรียงสินยศ ปารณัฐ สุขสุทธิ กรรณิการิ ชมพูนุศรี และสหพรพร เพ็ชรจำรัส. (๒๕๕๒). **ภูมิปัญญาหมอฟันบ้าน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ: ปาปิรุสพับลิเคชั่น.
- วีรพงษ์ เกรียงสินยศ และคณะ. (๒๕๕๒). **๙ ความรู้คู่ชุมชนภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานเพื่อการพึ่งตนเอง**. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.
- วีรพงษ์ เกรียงสินยศ. (๒๕๕๒). รายงานผลการดำเนินงานแผนงานพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน. ภายใต้แผนงานพัฒนาระบบการสร้างเสริมสุขภาพผ่านระบบบริการสุขภาพแผนไทยทางเลือก. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ศิริ ผาสุก. (ม.ป.ป.). **การแพทย์ตำรับขอมโบราณ**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ศูนย์ข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ สำนักวิชาการ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (online) [๒๓ มีนาคม ๒๕๕๓]; จาก <http://www.dtamsc.com>

- ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ. (๒๕๕๐). **รายงานการศึกษากรอบความคิดการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. งานวิจัย ปี ๒๐๐๑-๒๐๐๙. (online) [7 December 2009]; จาก: <http://www.kasikornresearch.com/>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. ผลิตภัณฑ์เครื่องเทศและสมุนไพร: มูลค่าตลาดเกือบ ๔๐,๐๐๐ ล้านบาท. (online) (ข้อมูล ๑๒ เมษายน ๒๕๔๒) [29 October 2009]; จาก: <http://www.kasikornresearch.com/>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรปี'๔๘ : มูลค่าตลาด ๔๘,๐๐๐ ล้านบาท. (ข้อมูล 17 June 2005) [๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๒]; จาก <http://www.kasikornresearch.com/>
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน. (๒๕๔๓). **รายงานวิจัยโครงการสังคายนาองค์ความรู้ “หมอมือเมือง” เพื่อพัฒนาระบบและตำราอ้างอิงของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา**. เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. งานวิจัยด้านการแพทย์แผนไทย ปี ๒๕๔๐-๒๕๕๑. (online) [12 April 2010]; จาก: <http://ittm.dtam.moph.go.th/>
- สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (๒๕๕๓). จำนวนและร้อยละของสถานบริการการแพทย์แผนไทยที่ผ่านการประเมินมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒. นนทบุรี: กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.
- สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๒). **แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์: ภูมิปัญญาทางการแพทย์และมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ**. กรุงเทพฯ: ครูสภา ลาดพร้าว.
- สมคิด ทองสงค์. (๒๕๔๓). รายงานการดำเนินการวิจัยเรื่อง แพทย์แผนโบราณ: แหล่งข้อมูล/ผู้ประกอบการ. โครงการแผนที่ภูมิทัศน์ภาคใต้: ฐานเศรษฐกิจและทุนทางวัฒนธรรม. (อัตสำเนา)
- สมชาย รัตน์ชื่อสกุล และทิพย์สุรางค์ วาติดัตต์พันธุ์. (๒๕๕๑). **ปัญหาการถ่ายทอดเทคโนโลยีชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ**. ชุดโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (๒๕๑๑). **นิทานโบราณคดี**. พิมพ์เป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายเนียร ลพานุกรม, ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑, กรุงเทพฯ: มหามงกุฎราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส. (๒๕๓๓). **โคลงต้นปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน.**

กองทุนสมเด็จพระสังฆราช ๑๗ พิมพ์ประกาศพระเกียรติคุณงาน “๒๐๐ ปี สมเด็จพระ
พระปรมานุชิตชิโนรส” ๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๓ งานวันอดีตเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน ๗ ธันวาคม
๒๕๓๓. กรุงเทพฯ: กองทุนสมเด็จพระสังฆราช ๑๗.

สมพร ภูதியานันต์. (๒๕๔๒). **ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยว่าด้วยสมุนไพรกับการ
แพทย์แผนไทย.** กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาตำราสถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข.

สมภาพ ประธานธรรมาภิบาล พร้อมจิต ศรลัมพ์ นพมาศ สุนทรเจริญนนท์ และธีรเดช อุทัยวิทยารัตน์.
(๒๕๔๘). มาตรการด้านการจัดการองค์ความรู้ ใน สุวิทย วิบูลผลประเสริฐ และประพจน์ เกตรา
ภาค, (บก.). **ระบบโครงสร้าง กลไก ในการอนุรักษ์ พัฒนา และคุ้มครองภูมิปัญญาไท
สุขภาพวิถีไทย.** กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.

สมภาพ ประธานธรรมาภิบาล. (๒๕๕๐). การจัดการความรู้ วิจัย และพัฒนาการแพทย์แผนไทย. ใน ประพจน์
เกตราภาค และรัชนี้ จันทร์เกษ, (บก.). **รายงานสถานการณ์การแพทย์แผนไทย การแพทย์
พื้นบ้าน และการแพทย์แผนทางเลือก ประจำปี ๒๕๔๘-๒๕๕๐.** กรุงเทพฯ: มนัสฟิล์ม.

สมาคมพยาบาลผดุงครรภ์. (๒๕๔๑). **การใช้สมุนไพรจากป่าชายเลน.** กรีนกรู๊ป.

สันติสุข โสภณสิริ. (๒๕๓๓). เกียรติประวัติแพทย์ไทยฝากไว้ให้คนรุ่นหลัง ชีวิตและงานของศาสตราจารย์
นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว. กรุงเทพฯ: บริษัทส่องสยาม จำกัด.

สำนักคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร. (๒๕๕๒). พระราชบัญญัติคุ้มครองและ
ส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๒ พร้อมด้วย กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ.
พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: องค์การทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๔๕). เอกสารพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำ
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๕ เล่มที่ ๙ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: งานพิมพ์และผลิต
เอกสาร สำนักอำนวยการและบริหารทั่วไป สำนักงบประมาณ.

สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๔๖). เอกสารพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำ
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๖ เล่มที่ ๙ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: งานพิมพ์และผลิต
เอกสาร สำนักอำนวยการและบริหารทั่วไป สำนักงบประมาณ.

สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๔๗). เอกสารพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำ
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗ เล่มที่ ๙ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: งานพิมพ์และผลิต
เอกสาร สำนักอำนวยการและบริหารทั่วไป สำนักงบประมาณ.

- สำนักงานงบประมาณ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). เอกสารพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๘ เล่มที่ ๙ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: งานพิมพ์และผลิตเอกสาร สำนักอำนวยการและบริหารทั่วไป สำนักงานงบประมาณ.
- สำนักงานงบประมาณ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๔๙). เอกสารพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๙ เล่มที่ ๙ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: งานพิมพ์และผลิตเอกสาร สำนักอำนวยการและบริหารทั่วไป สำนักงานงบประมาณ.
- สำนักงานงบประมาณ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๕๐). เอกสารพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ เล่มที่ ๙ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: งานพิมพ์และผลิตเอกสาร สำนักอำนวยการและบริหารทั่วไป สำนักงานงบประมาณ.
- สำนักงานงบประมาณ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๕๑). เอกสารพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ เล่มที่ ๙ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: งานพิมพ์และผลิตเอกสาร สำนักอำนวยการและบริหารทั่วไป สำนักงานงบประมาณ.
- สำนักงานงบประมาณ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๕๒). เอกสารพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ เล่มที่ ๙ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: งานพิมพ์และผลิตเอกสาร สำนักอำนวยการและบริหารทั่วไป สำนักงานงบประมาณ.
- สำนักงานงบประมาณ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๕๓). เอกสารพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ เล่มที่ ๙ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: งานพิมพ์และผลิตเอกสาร สำนักอำนวยการและบริหารทั่วไป สำนักงานงบประมาณ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค) และศูนย์ประสานงานวิจัย สกว.ภาค เขตเชียงราย-พะเยา-ฝาง. (๒๕๔๕). **บทความวิชาการประกอบการประชุมกลุ่ม “ทางเลือกใหม่ในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน”**. เชียงราย: ม.ป.พ., อัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (online) [๑๐ เมษายน ๒๕๕๓]; จาก: <http://www.nesdb.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (๒๕๕๒). **ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: วิถี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: สหพัฒนไพศาล.
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (๒๕๕๒). สถิติใบอนุญาตประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยาแผนโบราณทั่วราชอาณาจักร รายงานจังหวัด ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๒. นนทบุรี: กองควบคุมยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (๒๕๕๒). จำนวนเงินที่สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สนับสนุนเพื่อชดเชยหน่วยบริการการแพทย์แผนไทย ประจำปีงบประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ รายเขต. กรุงเทพฯ: กลุ่มกองทุนพัฒนาระบบการแพทย์แผนไทย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (๒๕๕๒). จำนวนสถานบริการด้านสุขภาพภาครัฐที่ให้บริการด้านการแพทย์แผนไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ แยกตามระดับสถานบริการ รายภาค รายเขต รายจังหวัด. กรุงเทพฯ: กลุ่มกองทุนพัฒนาระบบการแพทย์แผนไทย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.

สำนักตรวจและประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (๒๕๕๒). ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด E-inspection report. (online) [22 November 2009]; จาก: http://203.157.7.23/inspec2/kpi_report_all.php?pro_code=12&select_zone=0.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (๒๕๕๔). **รายงานการสำรวจทรัพยากรสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๓**. นนทบุรี: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (๒๕๕๔). **รายงานการสำรวจทรัพยากรสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔**. นนทบุรี: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (๒๕๕๐). **รายงานการสำรวจทรัพยากรสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๑**. นนทบุรี: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (๒๕๕๑). **รายงานการสำรวจทรัพยากรสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๐**. นนทบุรี: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. แผนพัฒนาการสาธารณสุข ฉบับที่ ๔-๗. (online) [๑๐ เมษายน ๒๕๕๓]; จาก: <http://bps.ops.moph.go.th/E-book/ebook2.html>

สินธุ์ สโรบล. (๒๕๕๑). **โครงการวิจัยเชิงสังเคราะห์และถอดบทเรียนการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นด้านสุขภาพ**. นนทบุรี: สำนักการแพทย์พื้นบ้านไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. อัดสำเนา.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (๒๕๕๔). **“พลังลาว” ชาวอีสานมาจากไหน?**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. บางบริบทของการแพทย์ในภาคใต้. เอกสารประกอบการเสวนา **ภูมิปัญญาภาคใต้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทย**. โครงการอาศรมวัฒนธรรม และสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ๒๕๕๔. อัดสำเนา.

สุวิทย์ มาประสงค์. (๒๕๕๖). **ภูมิปัญญาหมองู**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุวิทย์ มาประสงค์. **พืชสมุนไพร: แหล่งชนิดพันธุ์**. โครงการแผนที่ภูมิทัศน์ภาคใต้: ฐานเศรษฐกิจและทุนทางวัฒนธรรม, ๒๕๕๗. อัดสำเนา.

- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ประพจน์ เกตุรากาศ รัชณี จันทร์เกษ และรุจิรา ทวีรัตน์, (บก.). (๒๕๕๐). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมียัญญาไท สุขภาพวิถีไท พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ประพจน์ เกตุรากาศ และคณะ, (บก.). (๒๕๕๓). **กฏมียัญญาไท สุขภาพวิถีไท ผลการศึกษาห้าประเด็นหลัก การประชุมวิชาการประจำปีการแพทยัแผนไทย การแพทยัพื้นบ้านไทย และการแพทยัทางเลือก**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: อุษากการพิมพ์.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ประพจน์ เกตุรากาศ และคณะ, (บก.). (๒๕๕๔). **ระบบโครงสร้าง กลไก ในการอนุรักษ์พัฒนา และคุ้มครองกฏมียัญญาไท สุขภาพวิถีไท**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: อุษากการพิมพ์.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ประพจน์ เกตุรากาศ และคณะ, (บก.). (๒๕๕๙). **การสร้างและจัดการความรู้อกฏมียัญญาไท สุขภาพวิถีไท**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: อุษากการพิมพ์.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ประพจน์ เกตุรากาศ และคณะ, (บก.). (๒๕๕๐). **การพัฒนากำลังคน กฏมียัญญาไท สุขภาพวิถีไท**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ วิชัย โชควิวัฒน์ และศรีเพ็ญ ดันติเวสส, (บก.). (๒๕๕๕). **ระบบยาของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: ชุมนุสมหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; หน้า ๒๔๓-๓๐๔.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, (บก.). (๒๕๕๔). **การสาธารณสุขไทย พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๗**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, (บก.). (๒๕๕๐). **รายงานการสาธารณสุขไทย**. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง อภิญา บัวสรวง โสณภา ศรีจำปา อมร ทวีศักดิ์ เอกพงค์ สุวรรณเกษร์ และคณะ. (๒๕๕๗). **แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- เสาวณีย์ กุลสมบูรณ์ และรุจินาถ อรรถลิขัฐ. (๒๕๕๐). **สถานภาพและทิศทางการวิจัยกฏมียัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพ**. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เสาวภา พรสิริพงษ์ เพ็ญญา ทร์พยัเจริญ พรทิพย อุดุภรัตน์ และมุกิตา เสถียรวิวัฒน์ชัย. (๒๕๓๙). **สถานภาพและทิศทางการวิจัยการแพทยัแผนไทย**. นนทบุรี: สถาบันการแพทยัแผนไทย กรมการแพทยั กระทรวงสาธารณสุข.
- เสาวภา พรสิริพงษ์ วิชิต เปานิล. (๒๕๕๑). **การพัฒนากการผลิตสมุนไพรเพื่อเป็นยาในประเทศไทย สถานภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการแพทยัแผนไทยพัฒนา.

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ฐานข้อมูลรายงานวิจัย/วิทยานิพนธ์/หนังสือ
ทั่วไป. (online) [10 November 2009]; จาก: <http://www.riclib.nrct.go.th/>

ห้องสมุดออนไลน์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). โครงการวิจัย (ข้อมูลอัปเดต ๒๔ ส.ค.
๕๒). (online) [10 November 2009]; จาก: <http://elibrary.trf.or.th/>

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. (๒๕๒๙). **จารึกในประเทศไทย เล่ม ๔**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

อภิญา ตันทวีวงศ์ วราภรณ์ พันธุ์พงศ์ อรดี อินทร์คง สุจิตา วงษ์อนันต์ และปิยวรรณ กิจเจริญ.
(๒๕๕๒). **ตำบลหมอยา บทเรียนการดำเนินงานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพกับองค์การ
ปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: อุษากการพิมพ์.

อุษา กลิ่นหอม ชัยชาญ วงศ์สามัญ สจี กัณหาเรียง สุณีย์ ตริมณี โสภณ เสือแก้ว พรชัย อุทร์ภัก
และเกื้อกุล พิมพ์ดี. (๒๕๔๘). **โครงการภูมิปัญญาในการผลิตและการจัดการไก่พื้นเมือง
ของชนเผ่าในภาคอีสาน**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนวิจัยภาคเหนือ.

อุษา กลิ่นหอม ทม เกตุวงศา ประจวบ จันทรหมีน สัจญา ศุภจันทร์รา สุจิตร เทียงเกตู และวีระ
ทองเนตร ข. (๒๕๔๘). “อีสาน หาอยู่หากิน จากดินฮอดฟ้า ภูมิปัญญาอีสาน” ใน “**ชีวิต
วัฒนธรรม ธรรมชาติ**” มหาสารคาม: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ.

อุษา กลิ่นหอม. (๒๕๕๒). **การสังคายนาตำรายาพื้นบ้านอีสาน: กรณีใช้หมากไม้**. กรุงเทพฯ:
อุษากการพิมพ์.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (๒๕๔๔). **ภูมิปัญญาอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง.

ภาษาอังกฤษ

Aguirre, B. (2003). **The Peruvian Law on Protection of the Collective Knowledge of Indigenous Peoples Related to Biological Resources**, Chapter 30. in Bellmann, Dutfield and Melendez-Ortiz (eds.), **Trading in Knowledge: Development Perspectives on TRIPs, Trade and Sustainability**. Earthscan, London.

Chrisman, Noel. J. Popular Health Care, Social Network and Cultural Meaning: The Orientation of Medical Anthropology. in **Hand book of Medical Profession**.

Correa M. Carlos. (2001). **Traditional Knowledge and Intellectual Property: Issues and Options Surrounding the Protection of Traditional Knowledge**. The Quaker United Nations Office.

- Correa M. Carlos. (2004). **Bilateral Investment Agreements: Agents of new global standards for the protection of intellectual property rights?**
- Dutfield, G. (2004). **Alternative Approaches to Traditional Knowledge Protection, Chapter 11.** in Intellectual Property, Biogenetic Resources. Earth Scan, London.
- Dutfield, G. (2004). **National Case Studies, India, Chapter 14.** in Intellectual Property, Biogenetic Resources. Earth Scan, London.
- Foster, A. (1978). **Medical Anthropology.** New York: John Willer & Son Inc.
- Herb, Medicine. Herb. (online) [20 October 2009]; จาก: <http://herbclubs.blogspot.com/>
- Kleinman, A. (1980). **Patients and Healers. In the Context of Culture.** Berkeley: University Of California Press.
- Leskien, D. and M. Flitner. (1997). **Intellectual Property Rights and Plant Genetic Resources: Options for a Sui Generis System,** IPGRI, Rome.
- Lupton D. (1996). **Medicine as Culture: Illness, Disease and the body in the Western Societies.** London : Sage Publication.
- Oguamanam, C. (2006). **International Law and Indigenous Knowledge: Intellectual Property, Plant Biodiversity, and Traditional Medicine.** University of Toronto Press. Canada.
- Stiglitz, J. and A. Charlton. 2005. **Fair Trade for All: How Trade can Promote Development.** OUP, Oxford.
- TianZi Biodiversity Research & Development Centre. Xishuangbanna, Yunnan, China. (online) [20 October 2009]; จาก: http://www.natureproducts.net/Medicine/Dai_medicine/dragon_blood.html
- WHO Guidelines on good agricultural and collection practices (GACP) for medicinal plants. (2003). Geneva
- WHO Guidelines on good agricultural and collection practices (GACP) for medicinal plants. (2003). Geneva
- WIPO. (2005). **Draft Provision for the Protection of Traditional Knowledge.**
- WIPO. (2008). **The Protection of Traditional Knowledge: Draft Gap Analysis: Revision.** Intergovernmental Committee on Intellectual Property, Genetic Resource, Traditional Knowledge and Folklore. WIPO/GRTKF/IC/13/5(b) Rev.

World Health Organization. (2005). National policy on Traditional medicine and regulation of herbal medicines: Report of a WHO global survey. Geneva

World Health Organization. (2005). National policy on Traditional medicine and regulation of herbal medicines: Report of a WHO global survey. Geneva

World Health Organization. Traditional medicine [online] (2007) [cited 2006 Apr 6]; Available from: www.who.int/mediacentre/factsheets/fs134/en/

สัมภาษณ์

พร้อมจิต ศรีสัมพันธ์. ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓. หัวหน้าโครงการวิจัยบูรณาการนำร่องเรื่อง การพัฒนาด้านการผลิต การแปรรูปและการตลาด ผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทั้งเขตอุตสาหกรรมและพันธูกรรมสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.